

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDATIA „ROMÂNIA DE MÂINE”

CULTURA DEMOCRATIEI Spiritul constructiv al toleranței

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

Dezbaterile contemporane despre democrație - din lume în general și din țara noastră în special - atrag atenția, dincolo de abordările unilaterale, partizane, asupra perfectibilității vieții democratice, fiind tot mai dificil a susține că într-un loc sau altul, într-o țară sau alta ar exista un mecanism "ideal", unicadru "universal valabil" al vieții democratice. Cum observă analiști, sociologi și politologi, chiar democrațiile așa-zise avansate, în ciuda principiilor pe care se întemeiază și a metodelor de funcționare care și-au dovedit eficiența socială, "oferă un larg evantai de opțiuni: un mai mare sau mai mic grad de separare și colaborare a puterilor (fragmentare funcțională), o mai mare sau mai mică dispersare geogra-

fică a autorității (fragmentare teritorială), o mai evidentă sau mai redusă interferență a statului în economic și social... Pe scurt, istoria, cultura, economia, opțiunile și constrângerile au permis societăților occidentale să rezolve în moduri diferite problema fundamentală a guvernării poporului, de către popor și pentru popor".¹⁾ Aceiași analiști relevă că orice societate politică este străbătută de dezbinări, de clivaje ale căror origine, natură și amploare sunt extrem de diverse, acestea putând fi economice sau sociale, sectoriale sau teritoriale, ideologice sau simbolice, vechi sau mai recente, profund înrădăcinate sau efemere - toate aceste stări având un evident impact asupra structurii atitudinilor și compor-

tamentelor sociale, politice, morale etc. De aici și nevoia sau cerința ca, în orice societate, exercițiul democrației să evolueze, cu alte cuvinte, cultura politică democratică, atitudinile de înțelegere, colaborare și respect între cetățeni, drepturile și îndatoririle lor să se afle mereu la "ordinea zilei", în raport cu obiectivele dezvoltării. În acest context, participarea egală la viața social-politică presupune și implică **spiritul constructiv al toleranței principiale**.

Este și dezideratul care trebuie să anime societățile zise "în tranziție", al căror sistem social-politic, inclusiv mecanismele democratice se află în "reconstrucție", în contextul edificării statului de drept, al reorganizării societății civile.

(Continuare în pag. 7)

Pledoarie pentru sanogeneza somnului

Acad. ȘTEFAN MILCU

Existența omului și a ceea ce se poate numi viul planetar se desfășoară în două perioade diferite, determinate de lumină și întuneric, provocate, la rândul lor, de mișcarea planetei. Avem astfel ceea ce se numește zi și noapte. Durata lor este inegală în relație cu perioadele sezoniere și cu adaptarea organismului la modificările diferite după specie.

Limitând expunerea noastră la om, perioada de somn se desfășoară de regulă noaptea, dar nu numai noaptea. Complexul fiziologic, determinat de alternanța zi - noapte, se modifică, adaptându-se, de astă dată, la starea de inactivitate a organismului, în corelație cu activitatea desfășurată în timpul zilei, cu condițiile de alimentație și, eventual, de drogare. Caracterul fizilogic al somnului este demonstrat și de faptul că el se desfășoară, de regulă, culcat, deși e posibil și în alte poziții.

Pentru omul adult, durata somnului reprezintă aproximativ o treime din existență. Condițiile în care se desfășoară influențează această durată, conferindu-i o considerabilă varietate individuală, somnul fiind influențat de condițiile în care are loc, de zgomotele percepute, de agitația neuropsihică, de stările conflictuale precedente și a.m.d. Numeroasele cercetări ale stării de somn arată că modificările individuale și cele sociale sau diferitele forme de muncă desfășură noaptea exercită o insidioasă și nocivă influență asupra stării de sănătate.

Calitatea somnului este caracterizată printr-o durată de 7-8 ore, în condiții diferite și în raport de perioadele ontogenetice; așa cum se știe, durata de somn a nou-născutului este nemăsurată. Deci, ea diferă după condițiile de vîrstă. Asupra condițiilor în care se desfășoară somnul au o influență negativă în primul rând lumina, zgomotele, alimentația de seară, drogările, alcoolul. Cea mai severă perturbare este insomnia ce are diferite cauze și forme. Insomnia conduce la utilizarea excesivă a hipnoticelor. Stațiile făcute la populația din civilizații tehnico-industriale ilustrează faptul că aici utilizarea hipnoticelor și tranchilizantelor e foarte mare. Condițiile patologice ale somnului au fost prezентate în diferite congrese și tratate ca atare. Pentru că ele modifică biologia omului, scad randamentul și calitatea adaptării la condițiile de viață și de rezistență la diferite agresiuni. Se poate susține că o sanogeneză a somnului este recomandabilă ca un ansamblu de condiții și factori ce trebuie respectați pentru asigurarea unui somn sănătos. Calitatea optimă a unui somn este verificată de starea neuro-psihică a fiecărui dimineață. Ai dormit prost, ești indispuș. Pe drept cuvânt, această verificare elementară coincide cu definiția stării de sănătate, formulată de O.M.S.

Supliment EDUCAȚIA

pag. 5-6

ÎN TEMEIUL LEGII NR. 88 DIN 1993

Documente care atestă îndreptățirea contestațiilor Consiliului de conducere al Fundației „România de Mâine” și Senatului Universității „Spiru Haret” privind facultățile și colegiile din cadrul Universității respinse la autorizare

CONTESTAȚIE

CĂTRE
COMISIA JURIDICĂ, DE NUMIRI, DISCIPLINĂ,
IMUNITĂȚI ȘI VALIDĂRI A SENATULUI

Luând cunoștință de conținutul raportelor Consiliului Național de Evaluare Academică și Acreditare privind facultățile și colegiile din cadrul Universității "Spiru Haret", respinse la autorizare, Consiliul de conducere al Fundației și Senatul Universității constată că hotărările de neautorizare au fost luate prin nerespectarea și încălcarea Legii nr. 88/1993.

Prin prezența contestație, supunem atenției dumneavoastră aspectele concrete privind încălcarea prevederilor legale în cazul unor facultăți, filiale și colegii de la Universitatea "Spiru Haret",

care au fost respinse de la autorizare:

1. Încălcarea art. 107, al. 2 din Constituția României, în sensul că Regulamentul elaborat de C.N.E.A.A., pe temeiul căruia și-a desfășurat activitatea, aduce modificări unor prevederi importante ale Legii nr. 88/1993. Dintre acestea menționăm: **instituirea de noi standarde** (în afara prevederilor art. 20-23 din Lege); **introducerea votului secret, neprevăzut de lege; neefectuarea obligatorie a vizitelor la unitățile care au solicitat acreditarea etc.**

(Continuare în pag. 3)

RĂSPUNSUL

COMISIEI JURIDICE, DE NUMIRI, DISCIPLINĂ,
IMUNITĂȚI ȘI VALIDĂRI A SENATULUI ROMÂNIEI

Domnului

Prof. univ. dr. Aurelian Bondrea,
președinte Fundației
"România de Mâine"
și al Senatului Universității
"Spiru Haret"

București

La scrisoarea dvs. cu nr. 54/1996 prin care ne sesizați cu motivele Contestației ce ați formulat împotriva hotărârilor C.N.E.A.A. și ne solicitați opinia, vă comunicăm următoarele:

1. Regulamentul C.N.E.A.A., ca orice reglement, este un act juridic de executarea legii și se referă la aspectele

tehnice de executare, aspectele practice din aplicarea Legii. Nici un reglement nu poate adăuga la lege și nici nu poate interpreta legal texte unei legi.

Instituirea de noi standarde, pe lângă cele înscrise în lege, s-a făcut cu încălcarea legii și sanctiunea este aceea a înlăturării adăugirilor și deci neluarea lor în considerare; ceea ce excede legii se consideră ca nescris în reglement, până la abrogarea, modificarea sau anularea adăugirii.

- Stabilirea modalității votului, dacă nu este înscrisă în lege, se poate face prin reglement, fie vot deschis, fie secret.

(Continuare în pag. 3)

FUNDATIILE - componente ale societății civile

Prof. dr. CONSTANTIN VLAD

Apreciez în mod deosebit deschiderea de către Fundația "România de Mâine" și Asociația Oamenilor de Știință din România a unei dezbatere pe marginea conceptului de fundație, aşa cum acesta este statuat în legislație (mai ales prin Legea pentru persoanele juridice, adoptată în 1924 și încă în vigoare) și cum conceptul respectiv se materializează în realitățile românești contemporane. Spun "deschiderea unei dezbateri" pentru că, după părerea mea, masa rotundă organizată recent de cele două instituții pe tema menționată mai sus ar trebui considerată un început, desigur interesant și util, în preocupările pentru tema respectivă. Aceasta nu numai pentru că se pregătesc noi reglementări legale în materie, ci și pentru că, în perioada post-decembrie 1989, în România s-au constituit numeroase fundații, asociații, organizații nonguvernamentale. De aici și necesitatea de a examina, prin eforturi multidisciplinare, experiența acumulată în această privință.

Mi se pare firesc și interesant ca, într-un astfel de demers, fundațiile - precum și alte organizații cu o serie de similitudini de statut și funcționi cu acestea - să fie private și în calitatea lor de părți sau componente ale societății civile. Reamintesc cititorului că noțiunea de "societate civilă" are un conținut complex, până în prezent mai degrabă descris decât definit, desemnând o mare varietate de organizații sociale (publice) cu caracter profesional, de interes cetățenesc, cultural, științific, de învățământ etc. Constituirea unei

societăți civile diverse, ramificate și puternice reprezintă, fără îndoială, un element esențial al proceselor de reformă pe care le străbat societățile în tranziție, deci și România, o condiție foarte importantă pentru consolidarea unei democrații pluraliste și a statului de drept, pentru afirmarea unei opinii publice active și conștiente.

Privită într-o astfel de perspectivă, anume aceea că ea reprezintă o componentă a societății civile, fundația este, poate fi doar o instituție non-profit, adică fără scop lucrativ și patrimonial, mijloacele pe care le deține urmând să fi destinate "realizării unui scop ideal, de interes obștesc", cum se exprimă legea. Ea - și orice structură creată în cadrul ei - nu poate avea nimic în comun cu societățile comerciale, întreprinderile economice proprii a căror înființare este permisă legal, urmând să servească doar pentru îndeplinirea scopului principal al fundației și având un caracter accesoriu în ansamblul activităților acesteia. Iată pentru ce veniturile realizate prin astfel de întreprinderi nu ar trebui, după părerea mea, supuse unui regim de impozitare întrucât ele sunt destinate exclusiv creării unui suport material pentru acțiunile fundației, îndeplinind, în fapt, același rol ca și eventualul sprijin primit de către fundație sub formă de sponsorizări. Desigur, atunci când, în cadrul unor fundații - cum se pare că stau lucrurile în unele cazuri - , au fost create structuri menite să aducă profit are loc în mod evident o încălcare a legii și asemenea structuri ar trebui

desființate fără întârziere.

Aspecte deosebite apar, din perspectiva ce interesează aici, în relațiile dintre fundație, pe de o parte, și Putere, cu structurile politice în genere, pe de alta. Deși reglementările juridice de până acum sunt sărace și de departe incomplete și insuficiente în această privință, este limpede că fundația, ca element al societății civile, nu are propriu-zis caracter politic. Această împrejurare însă, după cum voi încerca să susțin în cele ce urmează, nu înseamnă o detașare a fundației de preocupările politice ale societății în ansamblu, nici o atitudine neutră față de problemele care frământă societatea în domeniul politic, de dezbatere și confruntările care se desfășoară în acest domeniu.

Un prim aspect în această privință este acela că fundația este o instituție neguvernamentală, mai precis fără caracter statal.

În felul acesta, fundația dobândește o independență față de Putere, strict necesară pentru ca ea să-și îndeplinească scopul. Desigur, constituirea fundației se face conform legii și cu aprobarea organului de stat abilitat în acest sens; desigur, funcționarea fundației are loc într-un cadru legal, nu poate fi, cum precizează legea, îndreptată împotriva bunelor moravuri, ordinii publice sau siguranței naționale, sub acest aspect activitatea fundației aflându-se sub controlul statului. Si totuși, în ceea ce privește scopul său și activitățile menite a-l însăptui, fundația nu e subordonată Puterii, nu depinde de aceasta. Si este de subliniat că tocmai această condiție face din

fundație, ca și din alte structuri, cum sunt diferite asociații și organizații neguvernamentale, un element indispensabil pentru o viață autentică democratică și pentru afirmarea unei opinii publice distincte de Putere. Pentru că, în domeniul lor și prin mijloacele lor, fundațiile, ca și alte organizații neguvernamentale, exprimă punctele de vedere, pozițiile, interesele anumitor grupuri de cetățeni în probleme care înn de sfera lor de activitate, dar se pot referi și la aspecte de ordin general. Preocupările sale în domeniul propriu de activitate pun fundația în poziția de a putea participa în mod competent la dezbaterea aspectelor generale, de ordin național, care privesc domeniul respectiv, de a contribui la găsirea de soluții problemelor care se ridică, fie pe planul politic, fie pe cel juridic. Conjugată cu existența unor mijloace de informare în masă receptive la glasul obștii, a unor mecanisme democratice de acces la diferite centre de putere, această aptitudine a fundațiilor de a se ocupa de probleme de ordin general face din ele structuri eficiente de atragere a unor colectivități, uneori chiar și a unor categorii umane întregi la viața publică, inclusiv, de pildă, prin fenomenul cunoscut sub numele de lobbism. Astfel, separată de Putere, dar având

capacitatea de a se ocupa de probleme care înn de Putere, fundația aduce un element specific și inedit de pluralism în peisajul vieții democratice.

În sfârșit, ca o componentă a societății civile, fundația este distinctă de partidele politice. Fundația are alte scopuri, alte structuri, alte mijloace și forme de acțiune decât aceste partide. Mai mult, fundația poate exista și se poate manifesta conform cu natura sa doar în independență față de formațiunile politice. Chiar atunci când, spre a-și realiza obiectivele, o fundație apelează la sprijinul unuia sau unor partide politice, ea trebuie să facă acest lucru de o manieră care să-i asigure păstrarea statutului său de instituție socială neangajată pe poziții partizane, de partid. În general, orice dependență a unei fundații față de unul sau altul dintre partidele politice nu poate decât să-i submineze pozițiile și prin aceasta ar dăuna eforturilor de împlinire a menirii sale în societatea civilă.

Iată câteva aspecte privind fundațiile care înnederează, cred, necesitatea unor complecări ale legislației în vigoare, astfel încât aceasta să reglementeze la nivel și în spirit contemporan condițiile de existență și de funcționare a unui gen de instituții interesante și viabile.

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bârlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof.dr. Constantin Ionete
- Prof.dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof.dr.doc. Alexandru Zanfir
- Prof.dr. Mircea Druc
- Prof.dr. Alexandru Albu
- Prof.dr. Mihai Părlăuță
- Prof.dr. Gheorghe Zaman
- Prof.dr. Petre Mălcomete
- Prof.dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Stefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Stefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Stefan I. Ștefanescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof.dr. Liviu Maior
- Prof.dr. Grigore Brâncuș
- Prof.dr. Dan Ghicel
- Prof.dr. Emil Tocaci
- Prof.dr.doc. Grigore Posea
- Prof.dr. Gheorghe Secără
- Prof.dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof.dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof.dr. Ion Dodu Bălan
- Prof.dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof.dr. Aurelian Bondrea
- Prof.dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof.dr. Ioan Scurtu
- Prof.dr.doc. Titu Georgescu

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ȘI PROBLEME

ALE RELAȚIILOR INTERNATIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof.dr. Florea Dudiță
- Prof.dr. Mircea Nicolaescu
- Prof.dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof.dr. Ion Zăra
- Prof.dr. Constantin Mecu
- Prof.dr. Marin Nedea
- Prof.dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂTĂȚII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- Prof.dr.doc. Iulian Mincu
- Prof.dr.doc. Victor Ciobanu
- Prof.dr. Caius Traian Dragomir
- Prof.dr. Andrei Firică
- Prof.dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof.dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof.dr. Stefan Costea
- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT ȘI DEMOCRAȚIEI

- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof.dr. Gheorghe Uglean
- Prof.dr. Antonie Iorgovan
- Prof.dr. Adam Popescu
- Prof.dr. Nicolae Popa
- Prof.dr. Andrei Popescu
- Prof.dr. Victor Dan Zătescu

Director:

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

In memoriam

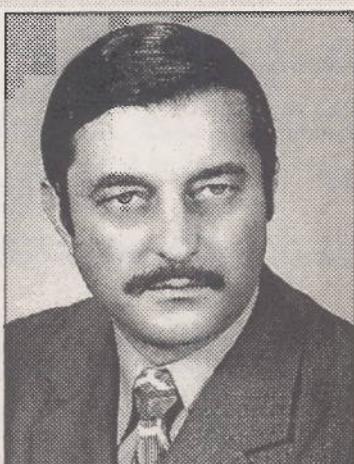
Prof.univ.dr.

ing.

VIRGIL OLARIU

A încetat din viață prof. univ. dr. ing. Virgil Olariu, prorector al Universității "Spiru Haret", președinte Filialei din Brașov a Fundației "România de Mâine".

Virgil Olariu s-a născut la 29 noiembrie 1925, în comuna Săliștea, județul Sibiu. După absolvirea, în 1949, a Facultății de Electromecanică a Institutului Politehnic din Timișoara, a lucrat, mai întâi, ca inger la uzina "Astra" (acum "Roman") și, apoi, în calitate de conferențiar și, din 1971, de profesor la Institutul de Mecanică din Brașov, în prezent Universitatea din acest oraș, la catedra de Mecanică și Rezistență Materialelor. În perioada 1978-1985, a îndeplinit funcția de șef al catedrei de Mecanică Fină, fiind numit, totodată, și conducător științific la doctorat

în specialitate.

Din 1991, profesorul Virgil Olariu a participat activ la organizarea facultăților de Căi Ferate, Științe Economice, Drept, Istorie-Geografie, Psihologie, a Colegiilor de Topografie și Cadastru, precum și de Administrație-Secretariat din cadrul Universității "Spiru Haret" a Fundației "România de Mâine", îndeplinind, până la stingerea sa din viață, funcția de prorector al Universității.

Activitatea sa de dascăl și om de știință, profesor universitar, doctor, inger Virgil Olariu, va dăinui în memoria tuturor celor ce l-au cunoscut.

ÎN TEMEIUL LEGII NR. 88 DIN 1993

Documente care atestă îndreptățirea contestațiilor Consiliului de conducere al Fundației „România de Mâine” și Senatului Universității „Spiru Haret” privind facultățile și colegele din cadrul Universității respinse la autorizare

CONTESTAȚIE

**CĂTRE
COMISIA JURIDICĂ, DE NUMIRI, DISCIPLINĂ,
IMUNITĂȚI ȘI VALIDĂRI A SENATULUI**

(Continuare din pag. 1)

2. Încălcarea art. 5 (1), litera b, din Legea nr. 88/1993; potrivit acestei prevederi, "Comisiile de evaluare întocmesc rapoarte de evaluare pe baza raportului de autoevaluare și a verificării îndeplinirii standardelor corespunzătoare criteriilor generale cuprinse în lege". Dintre facultățile care - așa cum rezultă din rapoartele de autoevaluare - îndeplinesc integral cerințele Legii nr. 88/1993, și li s-a refuzat, nejustificat, vizita prevăzută de lege, menționăm:

- Facultatea de Limba și Literatură Română;
- Facultatea de Matematică-Informatică;
- Facultatea de Istorie-Geografie, specializarea istorie;
- Colegiile Universitare Pedagogice de Institutori din Craiova și Bacău.

Pentru încadrarea în prevederile Legii nr. 88/1993, comisiile de specialitate ale C.N.E.A.A. trebuie să efectueze vizite la toate facultățile, filialele și colegele menționate în vederea verificărilor cerute de lege.

3. Încălcarea, în cazul Facultății de Marketing și Comerț Exterior, a prevederilor art. 5 (1), litera c, din Legea nr. 88/1993. Aceasta stipulează: "Consiliul Național de Evaluare Academică și Acreditare elaborează propriul său raport, pe baza rapoartelor de evaluare ale comisiilor în subordine..."

Facultatea de Marketing și Comerț Exterior a fost evaluată de Comisia de științe economice a C.N.E.A.A. și avizată favorabil, pe baza examinării dosarului depus la C.N.E.A.A. și a verificării, prin vizita la facultatea respectivă, la 31 ianuarie 1995, a exactității datelor și aprecierilor din raportul de autoevaluare. Toate consemnările din Fișa de vizită și toate concluziile la obiectivele vizitei stabilite de C.N.E.A.A. evidențiază explicit că Facultatea de

Marketing și Comerț Exterior îndeplinește integral criteriile și standardele stabilite de Legea nr. 88/1993 și se propune acordarea autorizației de funcționare provizorie.

Spre surprinderea Comisiei de specialitate și a noastră, Consiliul Național de Evaluare Academică și Acreditare - în componența căruia nu există nici un specialist din domeniul economic - a hotărât, prin vot secret, respingerea propunerii de autorizare a acestei facultăți, ignorându-se astfel constatările și concluziile comisiei de specialitate și încălcându-se, în chip evident, prevederile articolului 5 (1), litera c.

Ca urmare a acestei situații, se impune ca hotărârea C.N.E.A.A. să fie conformă cu constatările și propunerea comisiei de specialitate, așa cum prevede art. 5, alin. 1, lit. c din Legea nr. 88/1993.

Încălcarea de către C.N.E.A.A. a deciziei Curții Constituționale nr. 144/1994, prin care s-a constatat că art. 32 al Legii nr. 88/1993 este neconstituțional și, ca urmare, a fost anulat. Cu toate acestea, C.N.E.A.A. reține drept argument de respingere neîndeplinirea prevederilor art. 32, pe care îl menționează în toate rapoartele întinute Ministerului Învățământului pentru facultățile propuse să nu fie autorizate.

Conținutul Contestației a fost dezbatut și aprobat în unanimitate în ședința comună a Consiliului de conducere al Fundației "România de Mâine" și a Senatului Universității "Spiru Haret".

Vă informăm că o asemenea Contestație a fost întinută și Comisiei Juridice a Camerei Deputaților.

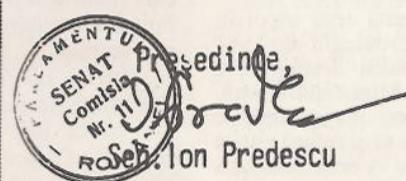
Vă asigurăm de înalta noastră stimă și considerație.

PRESEDINTELE FUNDATIEI "ROMANIA DE MAINE"
SI AL SENATULUI UNIVERSITATII "SPIRU HARET"

RECTORUL UNIVERSITATII
"SPIRU HARET"
Prof. Dr. Ion Coteanu

Acad. Ion Coteanu

Secretar,

Sen. Octavian Opris —
Ion Predescu

RĂSPUNSUL

**COMISIEI JURIDICE, DE NUMIRI,
DISCIPLINĂ, IMUNITĂȚI ȘI VALIDĂRI
A SENATULUI ROMÂNIEI**

(Continuare din pag. 1)

- Din art. 5, alin. 1, lit. b, Legea 88/1993 rezultă foarte clar că se întocmește un raport de comisie de evaluare pe baza analizei raportului de autoevaluare și a verificării îndeplinirii standardelor corespunzătoare criteriilor generale cuprinse în lege.

Rezultă foarte clar că sunt două baze legale de întocmirea raportului - între acestea fiind verificarea faptică - a ceea ce s-a înscris în raportul de autoevaluare.

Verificarea nu este lăsată la latitudinea Comisiei, ci este obligatoriu de efectuat, în condițiile prevăzute la lit. b, alin. 1, art. 5 din lege.

Rapoartele Comisiei sunt supuse contestării și controlului ierarhic al CNEAA, prin propriul raport.

Instituția interesată poate cere legal refacerea verificării sau completarea acesteia, sub aspectele omise, denaturate, insuficient cercetate sau cu alte dovezi stabilite.

2. Este exact că s-a pronunțat Curtea Constituțională în sensul că articolul din Lege - art. 32 - privitor la limitarea cumulului de funcții este neconstituțional, de principiu - Legea 88/1993 urmărește să asigure îndeplinirea efectivă și de nivel corespunzător a sarcinilor profesionale didactice -. În aceste condiții, cumulul rămâne și o chestiune de fapt, în funcție de posibilitățile efective ale persoanei.

Am formulat aceste con-

siderații de legalitatea rezolvării cererilor dvs. punând temei pe datele prezентate și care sunt atestate de un număr mare de cadre universitare, sub semnatură proprie.

- Este de la sine înțeles că fiind obligatoriu a se face verificarea prevăzută de art. 5, alin. 1, lit. b de către specialiști în domeniu, iar nu de persoane specializate în alte domenii. În astfel de cazuri, contestarea verificării și a evaluării, inclusiv a raportului comisiei este legală și înțemeiată și operațiunile trebuie refăcute, cu respectarea regulei competenței.

3. De principiu, prevederile înscrise în art. 3 și următoarele ale Legii nr. 88/1993 - sunt de procedură, cu implicații directe de fond.

Regulile de procedură sunt de strictă interpretare și de imediată aplicație; ele sunt imperitive iar nu dispozitive sau de recomandare. Încălcarea regulilor de procedură este sancționată cu nulitatea actului efectuat nelegal și are ca efect refacerea procedurii, de la ultimul act valabil îndeplinit. Cu atât mai mult operează sancțiunea nulității, când nerespectarea riguroasă a procedurii influențează vădit soluția de fond asupra dreptului și interesului legitim al persoanei interesate.

Cu deosebită considerație,

AMĂRĂCIUNE...

Reflecții prilejuite de aniversarea profesorului universitar Gh. Tohăneanu

„O viață zbuciumată, nu o dată chinuită, dar mereu creatoare.”

ION DODU BĂLAN

Eminentul filolog și om de știință, profesorul universitar dr. Gh. Tohăneanu a înplinit șapte decenii de viață zbuciumată, nu odată chinuită, dar mereu creatoare. Strădaniile sale s-au concretizat în cărți de referință precum: *Studii de stilistică eminesciană* (1965), *Stilul artistic al lui Ion Creangă* (1969), *Expresia artistică eminesciană* (1975), *Dincolo de cuvânt* (1976), în eseuri și articole de o impresionantă eruditie și originalitate.

Sărbătorit la Universitatea din Timișoara, pe care o onorează ca puțini alții, ar fi fost un bun prilej și pentru Universitatea din București să-și facă **mea culpa** pentru că l-a izgonit în 1952, aducând la Facultatele umaniste: dentiști, subingineri, chelneri, pedagogi, avocați, cum a izgonit, de altfel, atâtea valori.

N-au făcut-o pentru că astfel de ostracizări și de acte condamnabile continuă, mai mult sau mai puțin camuflat, și impostorii din coalitia mediocrităților se tem că vor fi demascați de bunul simț al oamenilor de omenie.

La fel de neinformată și de uitucă s-a arătat cu el și Academia Română, care tot mai mult se arată a fi pentru unii mumă pentru alții ciumă. De unde reiese limpede că instituțiile noastre de știință, cultură și învățământ sunt mai accentuat politicizate decât oricând.

Dar nu despre asta vrem să vorbim aici și acum.

Profităm de atitudinile atât de diferite privitoare la aniversarea distinsului profesor pentru răscuirea unor amintiri, convinși că și poetul german Jean Paul că "amintirea e singurul rai din care oamenii nu pot fi izgoniți". (Die Erinnerung ist das einzige Paradies, aus wechem wir nicht getrieben werden Konnen).

Cum trece vremea și odată cu ea trecem și noi! Cât de tulburător se mărturisește poetul popular în versurile: Trece vremea, trec și eu/ Îmbătrânesc și-mi pare rău. Toți suntem "în marea trecere" - cum zice, în titlul unui volum de versuri, Lucian Blaga. Trec chiar și cei ce se cred cu naivitate veșnic... Trec împăratul și săracul, trec omul de nimic și omul împodobit cu toate virtuțile. Trece vremea și se sedimentează în amintiri.

Iată! Parcă a fost ieri. Era în toamna anului 1949. Examene de admitere la Filologia din București. Discipline: Română, Istoria României (așa formulase M. Roller, a României, nu a Romanilor, fiindcă sună, chipurile, naționalist) și o limbă la alegere. Din sutele de candidați căi erau, eu am ales Latina. Singurul candidat la această limbă moartă care intrase în dizgrație. Era socotită o reminiscență a naționalismului burghez, o materie de lux, inutilă, un gest de snobism, incompatibil cu realitatea nouă, în care se învăță, și ca o mărturie de devotament pentru măreața "Unione", limba lui Lenin și Stalin.

Fiindcă studiasem temeinic latina la Liceul "Aurel Vlaicu" din Orăștie și la "Sfântul Sava" de la București, am dat la Latină și cum erau singurul candidat, firește că am reușit primul. În comisia care se mărea mereu pe parcursul examenului erau profesori iluștri precum Alexandru Graur, Toma Vasilescu, N.I. Barbu și un grup de tineri preparatori și asistenți.

După începerea cursurilor, eram singurul student la secția clasică. Aveam profesori străluști: Constantin Balmuș, ajuns rector și prototipul personajului Suflețel din romanul lui G. Călinescu "Bietul Ioanide"; Aram Frenkian, N.I. Barbu, Toma Vasilescu, Marinescu-Himn și alții, la fel de buni. Asistenții cu care am făcut seminarile cele mai elevate au fost Iancu Firchesi și, în primul rând, Gheorghe Tohăneanu, cu care am făcut latina și după ce am trecut la română și de care îmi amintesc cu mult drag și respect, la trecerea sa în al optlea deceniu.

Volumul omagial, care ne amintește vârsta distinsului profesor, ne-a adus în minte versurile din **Oda** horanjă pe care le scandam și le traduceam împreună cu profesorul cu fire de autentic poet: "Eheu fugaces, Postume, Postume, labuntur anni..." Îi aud vocea distinctă în care vibra o nobilă osteneală și o fermecătoare sfârșită, un foșnet de foi de carte, un avânt stins pentru a lăsa să se audă, după două mii de ani, vocea lui Horațiu sau a lui Virgiliu. Când începea să scandez versuri latinești sau să vorbească în graiul majoritic î se înroșeau obrajii, ca la o fată mare, și ochii să scânteau după lentilele fururii cu foarte multe dioptrii. Scandam, comentam și când ne întâlneam cu câte o figură de stil "munți bărboși" parcă odată poposeană îndelung și asistam la un comentariu doct, savant, plin de intuiții surprinzătoare, cum nu mi-a fost dat să mai aud decât de la Tudor Vianu și Edgar Papu sau să citeșc mai târziu în eseurile lui Gh. Tohăneanu, precum cel despre adverbul **acasă**. Dintr-o asemenea pasiune s-a dezvoltat interesul său pentru studiile de stilistică, pentru stilul marilor clasici români: Eminescu, Creangă, Caragiale, Sadoveanu.

Dar Gh. Tohăneanu nu e numai un mare savant. El este și un mare om. Un om de omenie, precum cel din poezia lui Octavian Goga. E un om bun și generos. L-am văzut cu cătă dăruire sare în sprijinul unor colegi mai tineri, care i-au solicitat ajutorul. M-au cucerit discreția și modestia cu care știe face binele, fără ca să umilească. Ca și fidelul Achates din **Eneida** lui Publius Vergilius Maro, profesorul și omul de vastă cultură Gh. Tohăneanu mi se pare un simbol al prieteniei nefincorsetate de proto-coalele scortos ale protocoalelor, sinceră și dezinteresată. Prin uimitorarea sa aplicație la studiul stilistic al limbii scriitorilor români s-au desfundat mari izvoare de frumuseți nebănuite din adâncurile graiului românesc.

Gh. Tohăneanu, ca mulți alții, a fost lovit crunt de netrebnițile zilei în 1952. Atunci a fost alungat din Universitatea din București. Iată de ce atât oameni obiectivi și lucizi li s-a părut perfidă, demagogică, întrebarea: "Ce-ajă făcut în ultimii cinci ani?"

În felul acesta erau absolvenți de răspundere criminală din 1952 și li se deschidea drumul spre fotoliile de la Ministerul Învățământului și spre alte posturi de unde au început să-și refacă viețea și să ostracizeze valorile neamului românesc.

Pățania eminentului profesor Gh. Tohăneanu ar trebui să ne deștepte omenia și vigilența.

Oră de curs la Universitatea „Spiru Haret”.

Funcții ale educației pentru secolul XXI

Prof. univ. GEORGE VĂIDEANU,
consultant al UNESCO

Sunt relativ numeroase studiile care se ocupă de caracteristicile educației din primele decenii ale secolului al XXI-lea. și ele privesc atât învățământul universitar cât și cel preuniversitar; pe de altă parte, ele se referă deopotrivă la instituțiile de stat, dar și private. Dintre aceste studii voi utiliza două care au fost analizate și aprobate la Conferința generală a UNESCO (din luna noiembrie 1995), fiind transmise ulterior tuturor celor peste 180 de state membre ale Organizației. Este vorba de **"Strategie pe termen mediu, 1996-2000"** - program fundamental al UNESCO - și de proiectul elaborat de Comisia Internațională a Educației, prezentat de Jacques Delors, intitulat **"Educația pentru secolul XXI"**. Voi evoca aici câteva idei care ar trebui să ne călăuzească

pe noi, formatorii, indiferent de nivelul la care lucrăm sau de disciplina predată.

Toate sistemele educative au misiunea relativ nouă și delicată de a propaga și proteja, pretutindeni în lume, **Democrația și Etica**. Ca sistem social și ca stil de viață, democrația este indisociabilă de etică. Valorile morale nu pot fi izgonite din viața politică fără riscul de a distrugă principiile care constituie esența democrației. În acest domeniu nu și pot găsi locul nici neutralitatea, nici indiferența.

Adolescenții și tinerii sunt purtătorii unor calități spirituale indispensabile pentru progresul economic, pentru propășirea democrației și pentru perfeționarea vieții sociale: inginozitate, încredere în valori, prospetime susținătoare, repulsie față de găști sau mafii etc.

Cultivând astfel de calități, sistemele educative au și datoria de a-i ajuta pe tineri să se integreze cu succes în viața socială, să-și mențină încrederea în propriul ideal profesional și în instituțiile care i-au format.

Parafrazându-l pe André Malraux, directorul general al UNESCO, universitarul spaniol Federico Mayor spunea: **"Secolul al XXI-lea va fi al cooperării și împărtășirii experiențelor și valorilor sau nu va fi deloc"**. Elevii și studenții vor trebui învățați, cu răbdare și perseverență, să găndească la trebuințele altora, să fie drepti și cinstiți, să dialogheze și să accepte diversitatea culturală, etnografică și religioasă. Numai astfel, valuri de bacalaureați și de licențiați vor pătrunde în fiecare an în viața socială, contribuind la înșănătoșirea democrației și la integrarea fermă a principiilor morale în toate relațiile interumane.

Idoli de mucava

Dr. MARIN NEDELEA

Un om de spirit a remarcat pe bună dreptate că anumite fenomene istorice se petrec de două ori. Prima dată ca drame, iar a doua oară ca farse.

Cu mult temei am putea vedea ironia istoriei în multitudinea de autoritați de butaforie care se înghesue, în ultimii ani, să ocupe în avansarea vieții publice locul fostului dictator comunist.

Căci pluralismul politic și ideologic, al punctelor de decizie publice și private s-a tradus și printr-o proliferare a autoritați și, implicit, a indivizilor ce o personifică. Răul suprem, abstract și concentrat, a devenit palpabil, întins și multiform. Geniul unic, desacralizat prin idolatrizarea obligatorie și generală, a proliferat într-o su-medenie de genii la scară locală și segmentară, cu atât mai zeloși în a pretinde supunere oarbă, cu cât numărul adeptilor (sau întinderea puterilor proprii) este mai restrâns.

Partide politice, create, cele mai multe, în jurul unor șefi sau grupuri de șefi auto-identificați, care abia apoi au adoptat o ideologie și o doctrină, în funcție de foloasele pe care le puteau aduce realizării apetitului lor de putere, au elocit ca prin minune,

într-un răstimp record, o pleiadă de lideri ale căror lumini, toate excepționale, sunt suficiente pentru a ferici țara pe termen nedefinit, cu condiția, firește, să fie ascultați numai ei, prin excluderea tuturor celorlalți, din alte tabere.

Așculțându-i pe fiecare în parte, și mai ales pe cei din jurul lor, însărcinăți cu explicarea dogmei și sacralizarea pontifisului ei suprem, ai senzației netă că, cel puțin în această privință, democrația rediteză pasiuni și mecanisme menite să servească la înălțarea unor orgolii pe care nu le separă de dictatură decât posibilitatea și, eventual, forțele de exercitare a acesteia.

Dar și pe alte planuri ale vieții sociale, în afara celui politic, protagonistii ai noilor rânduieri vădesc tot atâtă apetență și dexteritate în mânuirea vechilor metode de afirmare și justificare a unei voințe dictatoriale, de data aceasta însă exclusiv, și nu doar parțial, în folosul propriu.

În condițiile unei democrații în care drepturile sunt de multe ori unilateral proclamate și apărate "cu ghiarele și cu dinjiș", în timp ce răspunderile sunt încă o noțiune doar teoretică, ce reprezintă prestații unor conduceri de întreprinderi, șefi de

instituții (și nu numai din sectorul public) decât nișe ecologice care alimentează tot atâtea tiranii, realizând un efect dictatorial mai sigur, mai complet și mai nociv decât orice dictatură personală la nivel central? Ca și personalitățile politice tributare acestei manii, toți aceștia pretend din partea celor din jur cam același lucru ca și un eventual "părinte al națiunii" - iubire și ascultare, făgăduințe în schimb protecția propriei.

Democrația este o mare, o autentică descoperire și realizare a spiritului uman, a omenirii în ansamblu. Ea a fost în antichitatea greacă sau romană, și poate și și azi, singura garanție eficientă împotriva tentațiilor dictatoriale. Cu condiția să fie întruite toate premisele pentru funcționarea optimă a sistemului. Acolo unde și atunci când nu există aceste premise, nu se asigură egalitatea reală a cetățenilor, ea va fi inevitabil utilizată în scopuri care fie contravîn direct proprietății ei finalități, fie fac din proclamarea formală a democrației o firmă înșelătoare pentru un conținut respingător.

Tranzițiile îndelungate, mai cu seamă când jeful final nu este clar conturat ori nu este general aprobat, riscă să convertească democrația în mantaua de vremea rea a unei dictaturi plurivaleente, mai odioasă, adesea, decât cele fățu, exercitată de o pleroare de idoli de mucava.

EDUCATIA

Supliment al revistei "Opinia națională". Apare sub îngrijirea Asociației Generale a Învățătorilor și Educatoarelor din România

8

Primejdii reale erodează sistemul de valori al educației

Dr. NICOLAE RADU
Dr. CARMEN FURTUNĂ

Îmbogățitul din "Picior de Munte", D. N. (comuna Dragodana, jud. Dâmbovița), s-a dovedit un om întreprinzător. A fost gestionar la bufetul din sat. Cu banii câștigați și-a construit, din 1989, două case, un magazin și câteva localuri (baruri, restaurante). G. S. a lucrat la Fabrica de frigidere. Ocupând un post de conducere, a putut scoate din fabrică materiale specifice și chiar frigidere întregi pe care le vindea cu suprapret, mărfurile de acest fel fiind foarte căutate (se vindeau cu preț dublu sau chiar triplu). După decembrie 1989, a deschis un magazin unde vinde oficial produsele întreprinderii în care a lucrat. U. M. a luerat la D. C. A. De aici luate materiale refolosibile pe care le valorifică; cu acești bani și-a putut deschide magazine după 1989.

Trei oameni întreprinzători, dar această calitate nu și-au manifestat-o în lucrarea mai intelligentă a pământului, nici în altoarea pomilor și nici în creșterea animalelor. Ca mulți alți gestionari, D. N. și-a stocat banii prin două metode cunoscute: "botezarea băuturii" și "vânzarea cu suprapret". Ca mulți alți șefi din fabricile de frigidere, de automobile etc., G. S. a profitat de faptul că nu se găsea "produsul" pe piață și cine îl dorea repede trebuia să plătească în plus. U. M. dispunea de multe deșeuri refolosibile și se știe ce bani se făceau la D. C. A.

După 1989, banii stocați au devenit baza de pornire în afaceri. Azi sunt bogăți.

Acești oameni sunt întreprinzători, dar nu numai atât: ei și-au acumulat banii pe căi ocoile, fiind, în egală măsură necinstiti, hrăpăreți, hoți etc. În spatele noțiunii de întreprinzător se pot ascunde comportamente foarte diferite. Or, D. N., G. S., U. M. sunt îmbogațiti ca și economistul de la I.A.S Borcea (Călărași). Toți sunt întreprinzători, dar felul în care este întreprinzător fiecare nu se asemănă deloc. Marea problemă a satului (și a orașului) nu constă în faptul că unii au spirit întreprinzător, ci în aceea că acest spirit întreprinzător poate avea un conținut specific acumulării primitive a capitalului. Valorile epocii industriale sunt practic aceleași pe parcursul unui mare interval de timp. Ceea ce diferă este conținutul lor, distinct de la o etapă la alta. Dominarea formelor primitive de învățuire, actuale în satul românesc, ne întore în timp mult înapoi și nu pot fi decât negative returnarea și blocarea spiritului întreprinzător în sfera acumulării primitive a capitalului. Comunismul nu a știut să profite suficient de această calitate umană, adesea a blocat-o și s-a blocat pe sine, dar nici excesul de creație în sfera acumulării de acest gen nu este o soluție, deoarece reprezentă "un mers înapoi". Si degeaba se

consideră mersul înapoi ca un progres, ca un mers înainte, realitatea nu permite nici o mistificare. Noii îmbogațitori ai satelor sunt mai ales foștii vânzători în cooperativele de consum, foștii magazioneri și contabili din C.A.P., intermediarii de toate felurile. Inclusiv șefii asociațiilor agricole de azi, care dau foarte puțin oamenilor din produsele cuvenite. În cel mai bun caz, ei oferă jumătate, ceea ce îi situează la nivelul boierilor de la începutul secolului.

Unele cazuri pot fi derutante, dar tot la aceleași concluzii ne duc. Spiritul întreprinzător, îscușință, inteligență etc. nu pot fi considerate valori autentice fără să fie dublate de intenția de a le pune în slujba oamenilor. Dacă totul se reduce la profitul personal, atunci "structura valorică" în ansamblu va fi negativă. Pe primul plan va apărea spiritul întreprinzător, dar sub el, baza lui vor fi alte "valori" (ne cinstea, beția, lipsa de scrupule etc.). și este foarte îndoelnic progresul care se realizează pe această bază.

Efectul educativ este însă faptul cel mai negativ. Generații de copii cresc într-o atmosferă comunitară în care hoția nedescoperită este semnul inteligenței și nu trebuie să ne mire zicalele de genul: "omul cinstit este prost", "din muncă nu ajungi să te saturi", "este dat dracului de hoț, o să se îmbogațească curând".

Localitatea "Picior de Munte" trece prin momentul în care hoții sunt considerați deștepți și săracii prosti și faptul acesta ar trebui să ne dea de gândit. Sunt prea multe sate în această situație și ar trebui să ne punem întrebarea: în ce măsură școala se poate opune acestei tendințe prin lecțiile de educație morală, civică, religioasă? Îmbogații din "Picior de Munte" și cei părăsiți (șomeri, pensionari, cei fără pământ) au și un alt orizont mental. Primii "au la dispoziție - cităm din textul operatoarei de teren, studenta Mihaela Mariana V. Șerbănescu - Colegiul universitar pedagogic de institutori - milioane de lei pe care le investesc în diferite afaceri, cu scopul de a obține profituri și mai mari. Au case încăpătoare, mobilă de lux, 2-3 mașini. Oamenii săraci își fac griji pentru ziua de mâine, caută cu disperare loc de muncă, încercând orice pentru a obține venituri cu care să-și întrețină familia, au case mici, uneori locuiesc 5-6 persoane într-o cameră, uneori nu-și mai trimit copiii la școală, neavând bani de rezizite, îmbrăcăminte etc., copiii sunt puși la muncă de mici". Același operator de teren constată și un alt fapt care ar trebui să ne dea de gândit: "Copiii văd oameni care n-au învățat prea mult și sunt bogați și absolvenți ai învățământului superior care sunt șomeri".

ELITISM fără suport în olimpiadele școlare

Între numeroasele sale contradicții, lumea modernă o însăși și pe aceea dintre amplificarea enormă a informațiilor și capacitatea individuală limitată de valorificare a lor. Si dacă în domeniul afacerilor, bunăoară, soluția acestei crize de creștere a adus-o calculatorul, în lumea școlii, a educației, calculatorul s-a dovedit a fi un cuțit cu două tăișuri: el poate extinde enorm percepția asupra lumii, dar poate și să răsarească prin unilateralizare. Avea dreptate ministrul Liviu Maior, la recentul Simpozion național Educație și integrare europeană, să remарce că, dacă la olimpiadele internaționale de matematică, China, România și Rusia își dispută de fiecare dată primele trei locuri, faptul se explică și prin aceea că, între subiecte, există unul pentru a căruia rezolvare calculatorul nu ajută la nimic. Aici se produc marile departajări, favorabile nouă, întrucât elevii români nu și-au pierdut deprinderea calculatorului direct, cu hârtia și cre-

ionul în față. De aceea, soluția optimă în această criză de creștere a cunoașterii umane nu poate exclude calculatorul, dar nici nu-l poate fetișiza. Utilizarea lui gradualizată se cere efectuată în strânsă legătură cu un dat natural, moștenit, dar în mare parte și cultivat: capacitatea de conexare și de sinteză proprie Tânărului. Nu întâmplător, deci, spiritul de sinteză cu corelativul lui firesc - disponibilitatea creatoare individuală, sunt luate astăzi drept etaloane ale viabilității oricărui sistem de învățământ.

Din această perspectivă, învățământul românesc are mult de recuperat. Nu că școala noastră n-ar forma tineri cu o mare capacitate de sinteză, de creație sau că ar folosi abuziv calculatorul, în dauna priceperii individuale de conexare a informațiilor. Nu. Dar raportul între masa informațiilor vehiculate la lecții și rezultatul lor formativ este mult în defavoarea acestuia din urmă. Nu mai mult decât în alte țări, este adevărat, dar sub

acest raport, termenul optim de comparație nu în exterior îl găsim, ci în însuși potențialul de creație al învățământului românesc care, încă de la începuturi, și-a propus, în fiecare etapă a dezvoltării sale, tocmai un echilibru armonios între ceea ce numim astăzi informare și formare.

Pentru recuperarea handicașului amintit se acționează, firește, din direcții multiple. Una dintre acestea se identifică în olimpiadele și concursurile școlare. Care acum sunt concepute tot mai mult într-un spirit interdisciplinar, tomai spre a cultiva mai intens capacitatea de sinteză a elevilor. Nu mai departe decât în acest an, faza finală a acestor olimpiade interdisciplinare va avea loc, în luna mai, la Brăila - Olimpiada de civilizație românească (Istorie, Limba și Literatura română), Târgoviște - Olimpiada de Științe (Fizică, Chimie, Geografie, Biologie), Pitești - Olimpiada de Educație civică (Sociologie și Educație civică). Participanții sunt selecționați către doi din fiecare județ și pentru pregătirea cum se cuvine a concurenților a fost elaborată și difuzată bibliografia fiecărei discipline. Să mai reținem că pe lângă aceste olimpiade interdisciplinare se desfășoară și obișnuitele concursuri școlare pe discipline și pe meserii, care și ele și propun, în modalități specifice, cultivarea capacității individuale de sinteză.

Din păcate, însă, asemenea demersuri binevenite sunt uneori viciate de o optică restrictivă care, într-o măsură deloc neglijabilă, le diminuează virtuățile creative. Este vorba de tendință, tot mai frecventă în ultima vreme în școli, de a reduce olimpiadele la nivelul celor mai buni elevi. Așa se face că, în unele cazuri, faza întrecerii pe școală nu se mai ține. Cei mai buni elevi sunt desemnați din oficiu să participe la selecția pe județ sau chiar pe țară. Si, de cele mai multe ori, această desemnare este făcută corect. Nu aici este problema. Ci în faptul că, prin această simplificare a selecției, pierd ceilalți tineri, care nu strălucesc și poate nu vor străluci niciodată, dar care, totuși, prin participarea lor la un astfel de concurs pe școală, și-ar putea cultiva spiritul competiției stimulative și, implicit, capacitatea de sinteză, absolut necesare nu numai vârfurilor, ci tuturor celor ce au o îndeletnicire cu implicații sociale. Cu alte cuvinte, se restrâng nejusificat însăși baza de selecție a viitoarelor vârfuri.

MIHAI IORDĂNESCU
(Continuare în pag. 6)

CONȘTIINȚA CIVICĂ în sfera de preocupări a școlii

Prof. univ. dr. ION FLOREA

Procesul educației civice are drept finalitate formarea unei conștiințe civice. Este aceasta o nouă formă a conștiinței sociale? Dacă da, atunci care-i specificul conținutului ei? Valorile civismului se constituie la intersecția celorlalte forme ale conștiinței sociale, îndeosebi ale conștiinței politice, morale și juridice, la care se adaugă elementele de conștiință istorică, națională și, în ultimul timp, ecologică. Specificul conștiinței civice este dat de ceea ce transcind celorlalte forme sau de ceea ce rămâne din acestea absolut necesar pentru omul obișnuit, pentru ca el să se integreze neapărat în structurile politice și sociale. Conștiința civică exprimă statul și relațiile cetățeanului cu statul și țara în care s-a născut, trăiește și se formează, relații reglate de valori civice pozitive și care sunt dincolo de apartenența de clasă, de naționalitate, opțiune politică, religie etc. Dar conținuturile sale esențiale sunt de ordin politic, moral și juridic, dezbrăcate însă de ceea ce au acestea fie prea specific, fie un spirit partizan, propriu îndeosebi celor politice. Astfel, nu tot ce ține de politică se regăsește la nivelul civismului, ci doar ceea ce poartă marca autenticității, moralității și dreptului egal pentru toți, politicul cunoscând, totodată, degradări și mistificări, sfârșind uneori în politicianism. Valorile civismului sunt axate îndeosebi pe cele ale democrației, refractoră, dar fără a fi imună, la tot felul de mistificări și degradări, la nonvalori. Civismul reține doar ceea ce-i valoare, respinând nonvalorile politice, morale, juridice.

Nevoia de educație civică

este mai acută ca oricând și datorită crizei valorilor civismului, pe plan mondial, componentă a crizei valorilor, care se desfășoară, în mod paradoxal, chiar în timp ce democrația învinge la nivel planetar. Despre o asemenea criză a civismului și a conștiinței civice vorbesc mulți politologi, printre care Alain Touraine și J. Fr. Revel în ultimele lor cărți consacrate democrației contemporane. Este vorba, în fond, de diminuarea conștiinței datorilor omului occidental în calitatea lui de cetățean activ și responsabil, de creșterea indiferenței și absenteismului în exercitarea drepturilor sale democratice, mai ales de vot. Un asemenea fenomen de criză, care se corelează cu accentuarea corupției, inclusiv sau în primul rând a celei politice, a criminalității, cu fenomenele de criză morală și de înstrăinare umană, face și mai necesară dezbaterea asupra educației și formării conștiinței civice. Pentru România, educația civică, ce implică și formarea unor deprinderi democratice ale cetățenilor, este în prezent o condiție a consolidării și stabilizării democrației. Conștiința civică fiind definită în principal de valorile democrației, devenite bun al cetățenilor, formarea ei contribuie mai mult ca orice la stabilizarea unui asemenea regim. Respectarea și apărarea drepturilor și libertăților cetățeanului se constituie într-un obiectiv al trecerii societății românești la democrație, odată cu crearea instituțiilor democratice. Fără aceasta nu se poate constitui și dinamiza societatea civilă, factor fundamental al unei democrații viabile. Cunoașterea prevederilor

constituționale, ale unor legi organice privind funcționarea sistemului democratic și a democrației cetățenești, în scopul formării unei conștiințe și a unui comportament democratic, de bun cetățean, care să-și asume deopotrivă drepturile și datorii sale, constituie, mai ales la clasele mari, în liceu, un obiectiv fundamental al educației civice.

Valoarea primordială a civismului o constituie însă **patriotismul**, identificarea cetățeanului cu interesele fundamentale ale țării, indiferent de opțiunile lui politice, de preferințe morale și interese individuale, de valori etnice specifice. De aceea, formarea dragostei de patrie se conturează ca primul obiectiv ca importanță al oricărei educații civice, de care statul, prin pârghia sa de bază - învățământul - are obligația să se preocupe neîncetat. Pretenția, de-a dreptul absurdă, a liderilor unui partid etnic de a lipsi statul român de atributul îndrumării învățământului minorității maghiare din țara noastră se înscrie în tendința acestora de enclavizare a teritoriului național, de constituire a unui "stat în stat", care echivalează cu anularea suveranității și unității naționale. Asemenea demersuri aberante confundă **identitatea etnică**, respectată pentru orice naționalitate în România, cu **identitatea cetățenească**.

Conștiința civică presupune, totodată, respectarea de către fiecare cetățean a regulilor, scrise și nescrise, de conviețuire socială, deci și a normelor morale neinstituționalizate sub formă de legi juridice. Valorile morale sunt definitorii pentru conștiința civică la fel ca și pentru remodelarea celorlalte componente constitutive ale ei,

de exemplu, ale celor politice (democratice îndeosebi). Am putea defini, în acest sens, valorile civismului ca fiind în principal **valori politice întemeiate pe moralitate**, nevertite de interese egoiste, de castă sau de calcule și de tot felul de manevre imorale.

Nu se poate, desigur, aborda educația civică, cu finalitatea ei - conștiința civică -, în afara problematicii valorilor, ci doar corelată tot timpul cu acestea. În această viziune se cere concepută și proiectată și pregătirea celor ce predau această disciplină în școli și licee. Din programul pregătirii institutorilor și a învățătorilor nu-ar trebui să lipsească **axiologia**, ca disciplină care să definească și să analizeze și valorile civice. Totodată, precizând că noțiunile cheie ale educației civice sunt cele de **cetățean, stat de drept și democrație pluralistă**, s-ar impune includerea în programul de pregătire a institutorilor, precum și a studenților de la Filosofie, a unui curs intitulat **Teoria statului de drept, a democrației pluraliste, a drepturilor și datorilor cetățenului**. Desigur, educația civică nu o realizează, în școală, numai dacă ce predau această disciplină. Un rol deosebit îl au istoria, geografia, economia politică, literatura, filosofia și chiar religia, precum și dirigenția. Aș spune că toate disciplinele și întregul corp didactic au de jucat un rol în educarea civică. Numai astfel educația civică se va constitui într-o pârghie fundamentală de socializare și de inserție activă a tinerilor, ca viitori cetățeni, în mecanisme de funcționare democratică a societății la nivel local și național. Consolidarea și stabilizarea regimului democratic românesc vor depinde, fără îndoială, și de reușita

educației civice în școală.

mult mai calificate de orientare în munca agricolă și în problemele lui sociale.

Învățătorul devine treptat un simplu profesionist al primei alfabetizări și un executant, la fel de simplu, al acestor dispozitii de la centru pentru care era nevoie de operatori de teren. Am ajuns, astfel, departe de prestigiul pe care îl avea învățătorul în perioada interbelică sau mai înainte.

A fost bine, a fost rău ce s-a întâmplat? Putem specula pe marginea acestei evoluții, dar faptele rămân și trebuie acceptate. La urma urmelor, este firesc ca locul și rolul profesioniștilor să se schimbe în timp și cea de învățător nu face excepție. Pentru a-și relua rolul nu rămâne decât o singură soluție: **pregătirea lui cât mai înaltă**. Nu în sfera agricolă (nu putea și nu era cazul să atingă nivelul inginerului), nici în cea socială (activistul era special format pentru așa ceva), ci în cea didactică. A **treia alfabetizare**, adică învățarea formativă de înalt nivel, presupune o pregătire superioară în sfera psihologiei copilului și a didacticii moderne; pregătirii medii trebuie să i se adauge cea de colegiu, dar lucrurile nu au evoluat astfel.

După 1989, s-au produs câteva evoluții noi, cu consecințe majore pentru locul și rolul învățătorului în comunitățile sătești. Mai întâi, s-a produs un proces de dezintelectualizare a satului, cu efecte deosebite pe termen lung. Clasele V-VIII se mută în centrele comunale mai dezvoltate, se produce exodusul cadrelor didactice spre "centru", dispăr activistul politic, social și cultural, navetiștii se împușcăză. Satul se întoarce brusc înapoi din toate punctele de vedere. Ca și acum o sută de ani, învățătorul calificat este o prezență destul de rară, iar concurența celorlalți a încreștat. De fapt, pentru o perioadă lungă de timp, învățătorul a redevenit figura centrală a satului, dar fără pregătirea socială și sufletească a celui prezent în satele dinainte de război.

Nu ne-am prea gândit la nou loc și la nou rol al învățătorului în perioada actuală, la faptul că nou rol nu se joacă de la sine, că trebuie o serioasă formare pentru aceasta. Nu ne-am prea gândit nici la faptul că în acest nou rol intră și o pregătire didactică mai înaltă, dacă este să luăm în serios a **treia alfabetizare**, singura în măsură să ridice nivelul de pregătire al tuturor copiilor, căci bazele ei se pun în clasele I-IV. În loc să ne luptăm pentru desființarea colegiilor, ar fi trebuit să le sprijinim. Nu este oare straniu să aștept la lupta surdă pe care o dau universității împotriva acestora, la zelul pe care îl depun pentru a face un lucru rău, pornind de la penibile analize, pline de chichișe administrative-talmudice? Dar, la ce te poți aștepta și ce încredere putem avea în gândirea neobonjuristă, slab calificată și de parte de interesele țării, din sfera deciziei didactice?

Cel puțin acum, la 130 de ani de la înființarea "Societății pentru învățătură poporului român", ar fi cazul să ne gândim la toate aceste lucruri: între două curse de avion spre Occident, între două deplasări electorale, între două tainice sedințe ale acestui ciudat organism de decizie în problemele pe care nu le cunoaște, care este CNEAA-ul.

Elitism

(Continuare din pag. 5)

Zicem **nejustificat** deoarece, în discuțiile pe această temă, contraargumentul adus uneori în favoarea acestei restricții este că și **ceilalți** tineri au posibilitatea să se afirme la lecțiile cotidiene. Dacă n-o fac aici, de ce ar face-o la olimpiade școlare? Simplu, pentru că asemenea olimpiade sunt resimțite și ca o **alternativă** a lecțiilor, eventual chiar ca o posibilitate ca și **ceilalți** elevi să obțină sau să recupereze ceea ce n-au reușit sau au pierdut în competiția cotidiană. De ce să nu luăm în calcul și asemenea virtuale reacții ale tinerilor? De ce nu le-am stimula chiar, pentru ca apoi să le captăm și să le valorificăm în orizontul școlii? Însușirea de a deveni elită trebuie să rămână deschisă **oricui** și pe **întreaga** perioadă a disponibilității de autodepășire. Altintinderi riscăm ca problema foarte serioasă a formării viitoarelor vârfuri să degenereze într-un elitism restrictiv. Așadar, într-o tentativă sinistră,

ÎNVĂȚĂTORUL ÎN COMUNITATEA RURALĂ

Dr. NICOLAE RADU

În evoluția firească a satului, învățătorul a avut multă vreme un rol esențial în viața oamenilor, a locuitorilor lui. El, învățătorul, era nu numai cel venit "de la oraș", ci și cel venit de la o școală de un nivel înalt, pe care nu-l avea nimănii în sat (cu excepția preotului). Rostul lui era de a ridica copiii, în câțiva ani de instruire sistematică, la nivelul științelor de carte. Cu apariția învățătorului, satul se alfabetizează și depășește nivelul de instruire pe care îl realizează anterior "amvonul", preotul, accentuând-o acum într-o direcție laică și de nivel mai înalt; căci, pe lângă alfabetizare, chiar începând cu clasele mici se realiza o minimă introducere în cultură, cu povestiri, elemente ale unor științe ca istoria, geografia, literatura, științele naturii. Dar lucrurile nu se opreau aici. Pe măsură ce s-a extins prezența lui, preocupările sociale au devenit tot mai importante. Corurile sătești, culegerile de folclor, monografiile

O nouă vocație, un nou rol

sătești își fac apariția și niciuna din aceste activități nu este de conceput fără învățător. Uneori ajută, alteori el este chiar actorul principal al acestor activități. În sfârșit, după primul război mondial, de munca lui se leagă educația sentimentului patriotic la copii și, trebuie spus, realizările

Spiritul constructiv al toleranței

(Continuare din pag. 1)

Așa cum arată experiența tuturor acestor țări, deci, inclusiv a României - în mod firesc și explicabil mai bine și direct cunoscută în opinia publică națională - procesul reconstrucției democratice nu a fost și nu este scutit de dificultăți, unele de altă natură decât în țările cu democrație "avanșată". Ceea ce este însă comun tuturor statelor îl reprezintă efortul pentru constituirea unei societăți tolerate și deschise, animate de respectarea celuilalt sau celorlalți, preocuparea pentru a defini și pune în operă cele mai eficiente mijloace de luptă împotriva intoleranței. Așa cum releva unul din participanții la Seminarul Internațional asupra Toleranței de la București, "acum când Europa s-a eliberat și reunificat, când sărbătorim a 50-a aniversare a încheierii celui de-al doilea război mondial, «bestia imundă» a intoleranței își ridică peste tot capul. Niciuna din țările noastre nu e ocolită de acest fenomen... Trăim în plin paradox: pe de o parte, libertatea, democrația, drepturile omului au făcut progrese considerabile; pe de altă parte, asistăm la renașterea unor sentimente de ură ancestrale și primitive"²¹.

Antidotul intoleranței, de fapt, instrumentul eficient de luptă împotriva ei - s-a arătat la Seminarul de la București - îl constituie o societate într-adevăr democratică și o cultură avansată a democrației, consecventă aplicare a drepturilor omului, nu în ultimul rând, sistemul de educare și formare a cetățenului liber și egal în drepturi, conștient de răspunderi și îndatoriri față de comunitatea în care trăiește și în cadrul căreia se manifestă - locală, națională, statală, europeană. În acest context, se înțelege că pentru a ajunge la egalitate și toleranță în cadrul societății trebuie ca socie-

tatea să fie realmente democratică iar dimensiunile ei umane să se regăsească în comportamentul social civilizat al cărui multor oameni, al tuturor dacă se poate. Iar aceasta devine posibil, pe de o parte, prin asigurarea unor condiții de trai demne, pe de altă parte, prin cultură și educație permanentă.

Astfel, unul dintre participanții la Seminarul de la București relevă, pe bună dreptate, că "educația constituie principalul instrument de care dispunem pentru a explica de ce și cum trebuie manifestată toleranța față de ceilalți. Determinând motivele intoleranței am putea contribui la eliminarea ei. Copiii nu sunt singurii care trebuie să înțeleagă că nu este nici un rău în faptul de a fi diferiți. Adulții trebuie, de asemenea, să învețe să perceapă bogăția diversității și să înțeleagă că diferențele nu constituie obligatoriu o amenințare. A învăța să cunoaștem culturi diferite de ale noastre este un mijloc de a umple prăpastia datorată diferențelor care pot să pară de neîmpăcat"²².

Cum se arată în Mesajul Directorului General al UNESCO, Federico Mayor, "prin educație și contacte directe, putem să ajungem să ne cunoaștem vecinii, culturile și religiile care ne înconjoară, în aşa fel încât să resimțim unii față de alții un spirit de solidaritate. Educația în spiritul toleranței este cea mai bună investiție pe care o putem face pentru securitatea viitoare"²³.

Dezbaterile Seminarului menționat, îmbinare între democrația națională pe bază de principii și stabilirea pertinență a direcțiilor practice de acțiune, au scos în evidență, ca domenii moderne de învățare și aplicare a practicilor toleranței, domeniul dreptului, adică măsuri juridice, de asigurare a respectului legilor, domeniul educației și al culturii, domeniul mass-media,

sfera comunicării publice și domeniul colectivităților locale, al organizațiilor neguvernamentale. Toate aceste domenii au o deosebită importanță în afirmarea și întărirea climatului democrației, a culturii civice.

Din această perspectivă, în ciuda unor reale înnoiri constructive, evidente la orice analiză obiectivă, societatea românească a tranziției are încă de depășit însemnate dificultăți, anomalii sau distorsiuni tocmai în aceste domenii. Astfel, există, după cum se știe, îngrijorătoare fenomene de nerespectare și încălcare a legii; în sfera educației și culturii și-au făcut loc tocmai atitudini de intoleranță și negare a valorilor în numele unor criterii exclusiviste, unilaterale; mass-media devine uneori sursă de dezbinare și dezinformare, parcă "programate", iar în unele colectivități predomină egoismul exacerbat, izolarea și spiritul intolerant. Fiecare din aceste "ipostaze" ar putea fi, desigur, concretizată, "localizată", pusă față în față cu alte fenomene. Este menirea cercetării științifice sociale de a "radiografia" și diagnostica procesele și fenomenele sociale, stările de spirit și de comportament, pentru a propune, prin prisma criticiilor de valoare și principiilor vieții democratice, "terapii" socio-cultural-educative adecvate, care să servească ridicării gradului de cultură democratică și comportament civic al societății românești de astăzi și de mâine, stimulând spiritul constructiv al toleranței principiale, idealurile prosperității și progresului prin efort individual și solidaritatea umană în slujba cauzei și intereselor naționale.

1) Yves Mény, *Politique comparée*, Montchrestien, Paris, 1991, p. 22.

2) Institutul Român pentru Drepturile Omului, Seminarul Internațional asupra Toleranței, București, mai 1995, *Discursul Secretarului general - adjunct al Consiliului European*, Peter Leuprecht, p. 27.

3) Audrey F. Glover, *Directivea Biroului OSCE pentru Instituțiile Democratice și Drepturile Omului*, idem, p. 43.

4) Idem, p. 57.

TERORISMUL - o boală fără leac?

VALENTIN LIPATTI

Spre deosebire de asasinatul politic, care urmărește suprimarea unui anumit conducerător, terorismul generează, prin mijloacele folosite, un asasinat colectiv și haotic, căruia îi cad victimă, în primul rând, oamenii nevinovați. Prin caracterul imprevizibil al producerii lor, acțiunile teroriste generează panică și creează un climat de nesiguranță cărora autoritățile țării respective le fac față cu greu.

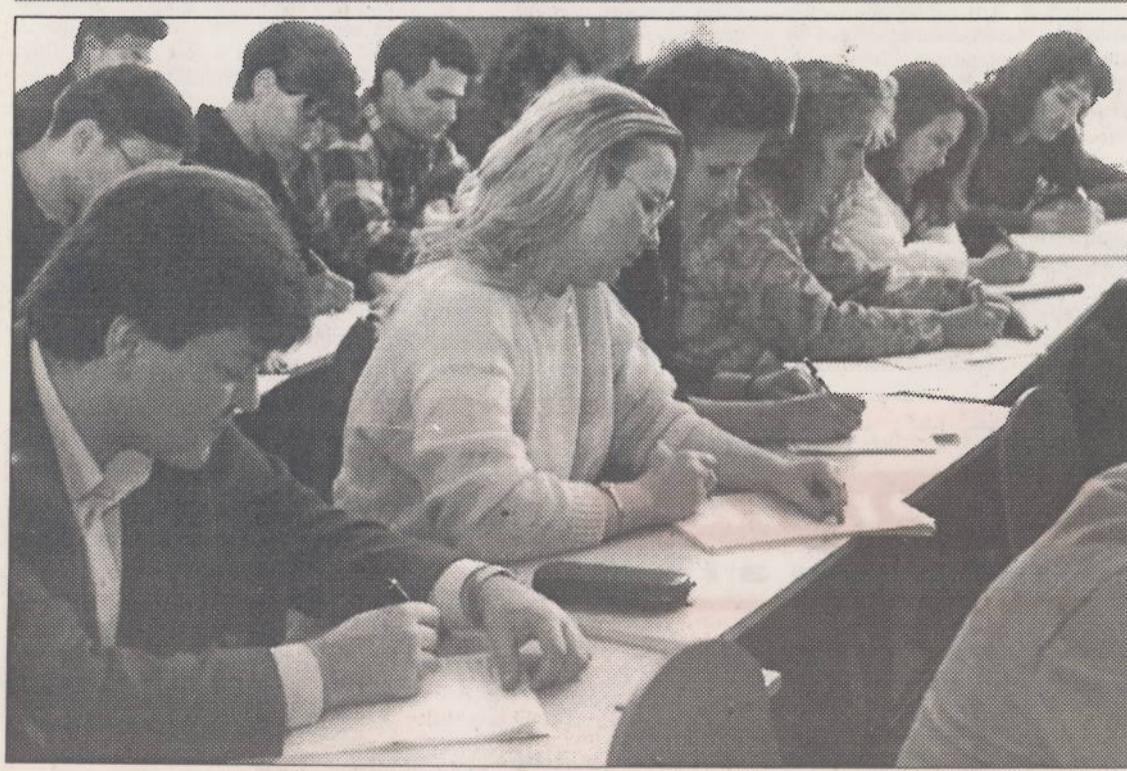
Terorismul nu este, însă, expresia unui exhibitionism gratuit, al unui "vivere pericolosamente" cu urmări nefaste. El are întotdeauna motivări de natură socială, politică, economică sau ideologică, ce pot fi ușor identificate. Așa, de pildă, epoca prohițiilor băuturilor alcoolice în Statele Unite ale Americii a generat, în prima jumătate a acestui veac, luptele dintre bandele de gangsteri, în frunte cu celebrul Al Capone. Mai târziu, răfuierile periodice dintre diferențele clanuri ale mafiei siciliene sau conflictul permanent dintre traficanții de droguri și negustorii de arme cu forțele poliției și ale justiției dintr-o țară sau alta au completat tabloul crimei organizate, care își află motivația profundă în setea de înăvuțire a celor ce o practică. Si este puțin probabil ca, în democrații liberale întemeiate pe economia de piață, un astfel de mobil să poată fi eliminat.

Există, de asemenea, un terorism cauzat de rațiuni politice, ideologice și sociale. Astfel, în timpul celui de-al doilea război mondial, mișcările de rezistență din țările ocupate de armatele hitleriste au recurs, adesea, la practici teroriste împotriva Wehrmacht-ului, până ce prăbușirea celui de-al III-lea Reich a făcut inutile asemenea acțiuni. *Sublata causa tollitur effectuss*, cum spuneau strămoșii noștri romani. Alteori, însă, cauzele acțiunilor teroriste nu pot fi eliminate sau suprimarea lor cere un timp îndelungat. Este cazul, bună-oară, al afirmării la un moment dat a mișcărilor de extremă stângă ("Brigăzile roșii", în Italia; "Cărarea luminioasă", în Peru) sau al recrudescenței actuale a grupărilor neo-naziste și neo-fasciste în țări ca Germania, Italia și Ungaria și care trebuie fără drept de apel scoase în afara legii. Acțiunilor violente de acest gen li se pot alătura cele înșăpțuite periodic de către mișcările separatiste, cum sunt ETA, în Spania, și IRA, în Irlanda de Nord. Soluționarea pe căi

politice, pașnice, a problemei Țării Bascilor sau a Irlandei de Nord va cere probabil încă mult timp. Motivațiile continuând să existe, acțiunile teroriste puse la cale de astfel de organizații vor continua ca atare și ele.

Dar terorismul cel mai acut la ora actuală este, fără îndoială, cel pe care îl practică, cu un fanatism fără precedent, mișcările extremiste palestiniene de tipul "Hamas" sau "Jihadul islamic" și care, în numele fundamentalismului islamic, sabotează - ca, de altfel, și extremității de dreapta israelieni - procesul de pace declanșat în Orientalul Mijlociu cu începere din 1993. Este greu de presupus că măsurile de represiune ce se iau și se vor mai lua de către autoritățile israeliene și ale Autonomiei palestiniene vor fi în stare, chiar și cu sprijinul eficient al SUA, să lichideze acțiunile teroriste, suprimând motivațiile care le inspiră. Cred că pentru lumea arabă, ca și pentru Europa, fundamentalismul islamic va rămâne multă vreme de-acum încolo o doctrină retrogradă, generatoare de mari perturbări.

Este, aşadar, terorismul o boală fără leac? A susține fără ezitare un astfel de diagnostic este, desigur riscant. Dar atâtă vreme cât, pentru rațiuni complexe, motivările ce-l inspiră nu vor putea să fie suprimate, actele de violență ce-l caracterizează vor continua fără doar și poate. În aceste condiții, nu-i rămâne comunității internaționale decât să acționeze pentru limitarea severă a fenomenului terorist, oriunde este cu putință. Combaterea sistematică a crimei organizate, ca și a mișcărilor extremiste de toate culorile poate, negreșit, să dea rezultate. Iar pentru aceasta este nevoie de o conștientizare susținută a opiniei publice, de o cooperare permanentă între state, de o acțiune hotărâtă din partea Națiunilor Unite și a altor organizații de profil. Asemenea paludismului sau tuberculozei, terorismul internațional poate fi vremelnic stopat, în perspectiva licidării sale definitive. Să sperăm, aşadar, că, întrând peste puțin timp în cel de-al treilea mileniu, omenirea va izbuti ca violența și absurdul, cărora terorismul le dă expresie, să nu se mai impună ca fenomene majore ale lumii contemporane.

Oră de curs la Universitatea „Spiru Haret”.

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

TUDOR VIANU și teoria generală a valorilor

ION MIHAIL POPESCU

În sistemul său de filosofia culturii și valorilor, Tudor Vianu (născut în Giurgiu la 27 decembrie 1897, mort în București la 21 mai 1964) a acordat teoriei generale a valorilor o atenție considerabilă. Valoarea este, într-o definiție scurtă a lui Tudor Vianu, obiectul unei dorințe sau al unei aspirații suflarești de natură fizică sau morală. Definirea valorii ca obiect al dorinței presupune o deosebire între judecările de valoare și judecările despre valoare. Primele sunt cele în care valoarea este predicatorul judecății. (Acet tablou este frumos; fapta lui X este vitejească; caracterul lui Y este nobil). Judecările despre valoare sunt judecările în care subiectul sau obiectul și predicatorul sunt valori. (Frumosul este contemplativ; Adevarul este superior utilului). Cine formulează o astfel de judecăță nu atinge valoarea însăși - preciza Tudor Vianu -, ci doar abstracțiunile conexe și coadăpate cu ele. Toate judecările pe care le stabilește știința valorilor nu au ca subiecte, ca predicate sau ca obiecte și predicate valori propriu-zise, nu pot fi obiecte corelative ale dorinței, ci numai abstracțiuni coadăpate cu valorile, singurele obiecte posibile ale gândirii orientate asupra valorilor. Gândirea nu poate cuprinde valoarea decât în această formă inadecvată. Conștiința nu poate să se îndrepte asupra valorilor propriu-zise decât prin acte adecvate de dorință, dar atunci renunță să teoretizeze asupra lor sau consumă să le gândească într-o formă inadecvată și, numai cu această rezervă, poate ajunge la o teorie a valorilor.

Se înțelege, astfel, că alternările actelor conștiinței sunt **reversibile**. În urma unor precizări și unor legături ale valorilor (deosebirea dintre **valori și bunuri**, legăturile între **bunuri, lucruri și persoane**, note ale valorilor), Tudor Vianu dădea valorii, în 1937, următoarea definiție: "Valoarea este, pentru noi, expresia unei anumite posibilități, a posibilității unei adaptări satisfăcătoare între lucruri și conștiință. Cine o dorește, încearcă s-o realizeze. Cine n-o dorește și n-o resimte, n-a realizat-o încă, dar o poate realiza în momentul în care condițiile adaptării vor fi date. Oamenii sunt mereu alții, nevoile lor se pot schimba și obiectele care să le satisfacă pot să dispară sau să se ascundă. Rămâne într-o acestea ceva permanent, și anume valoarea ca expresie ideală între eu și lume, care poate fi ori când realizat".

În teoria generală a valorilor, diversi gânditori au calificat valorile în raport cu diferite criterii. Unul dintre ele este **obiectul valorilor**, pe care l-a repropus și Tudor Vianu. În raport cu acest criteriu, el a împărțit valorile în valori **economice, teoretice, etice, politice, estetice și religioase**. Genul proxim al tuturor valorilor este **totalitatea lor**. "Aceasta înseamnă - explica el - că lumea valorilor este o lume originală, mai întâi, pentru că, privită ca întreg, nu poate fi înțeleasă prin dependență de vreuna din categoriile realității. Lumea valorilor este o lume de sensuri, deosebită cu desăvârșire de lumea obiectelor fizice de care suntem înconjurăți. Apoi, intrucât e cu neputință de a ridica pe una din ele la rangul unei clase mai largi, prin raport cu care

celealte să fie definite, spunem că fiecare valoare este o finalitate intrinsecă, ceea ce echivalează cu a spune că valorile sunt irreducibile, nepuțind fi raportate la o categorie mai largă". Notele diferențiale ale grupurilor de valori reies din specificul trebuințelor pe care le satisfac. Astfel, valoarea economică satisfacă trebuința de întreținere a vieții, valoarea teoretică - nevoie de a organiza experiența, valoarea etică - năzuința de a simpatiza cu semenii, valoarea politică - aspirația de a organiza relațiile dintre membrii aceleiași comunități, valoarea estetică - necesitatea de eliberare a omului de puterea tiranică a fanției necreatoare.

STIINȚA SI RELIGIA

Tudor Vianu a supus atenției raporturile dintre știință și religie, socotind, după îndelungate analize, că omul nu poate rămâne în condiția să specifică fără înțelegerea pentru întregul lumii și că sentimentul legăturilor numeroase cu care el se înlanțuează în lumea din care face parte scoate în relief valoarea religioasă, care este valoarea **personală și spirituală**. "Activitatea de cuprindere a valorilor religioase - scria el - este un act de ieșire din noi însine. Desigur, misticul se retrage în el însuși pentru a nu se lăsa ademenit de toate acele șiste ale lumii care îi pot distruga conștiința. El se cufundă în sine însuși pentru a se regăsi într-o lume de valori mai apropiată de aceea a sacrului, prin spiritualitatea și prin ecoul ei amplificativ. Dar în punctul cel mai adânc al intimității morale, cătătorul de Dumnezeu simte că trebuie să execute gestul hotărâtor, acela de a străbate către o persoană deosebită de noi și care ne întrece nemăsurat".

Toate grupurile de valori, întrupându-se, dau naștere pe rând "utilului, bunul cultural care însemnă realizarea valorii economice, adevarului, în care se întrupă valoarea teoretică, binelui, în care se concretizează valoarea etică, ordinei sociale, în care dobândește ființă valoarea politică, frumosului, în care ia formă valoarea estetică, sfînteniei, în care cuprinde, valoarea religioasă".

Caracterele valorilor sunt **exterioritatea**, care coincide, în linii mari, cu **obiectivitatea, generalitatea, gradualitatea**, care înfățează posibilitatea comparării lor în vederea ierarhizării și înțemeierii raionale a **rangului lor** - în piramida valorilor. Valorile se află în **conexiune** unele cu altele. În privința aceasta, ele se împart în valori-mijloc și în valori-scop. Din punctul de vedere al **criteriilor grupării** valorilor și din cel al **structurii valorilor**, Tudor Vianu a examinat **suportul valorilor, înlanțuirea valorilor și ecoul valorilor**. Definirea lor se leagă de definirea valorilor ca obiecte ale conștiinței, care pot fi cuprinse de actele de dorință, independent de conexiunea lor cu anumite lucruri, numite **bunuri sau suporturi concrete** ale lor. Suportul valorilor poate fi nu numai **real**, ci și **material sau spiritual**. Astfel, sănătatea, puterea sau prospetimea fizică, deși sunt atribuite unei persoane, sunt valori materiale, intrucât

ele sunt atribuite persoanelor care sunt, firește, organisme biologice materiale. La fel se petrec lucrurile și în cazul valorilor estetice, care, atribuite unor opere de artă, sunt valori spirituale, pentru că sunt atribuite unor lucruri considerate ca imagini spirituale. **Frumoasă nu este bucata de pânză din care e făcut tabloul - exemplifica Tudor Vianu -, ci imaginea pe care o întruchipează.**

Voință să înțemeieze bine un sistem original al valorilor, Tudor Vianu a pus între criteriile înlanțuirii valorilor, pe lângă raportul mijloc-scop, și un alt fel de înlanțuire. "Considerate după acest nou mod de înlanțuire a lor, valorile sunt **integrabile, neintegrabile, integrative**, adică ele pot fi însumate în structuri axiologice mai cuprinzătoare, pot să se refuze lucrării de însumare sau pot lucra ca factori însumativi".

Domeniul valorilor este articulat și după un criteriu provenit din cele două sensuri posibile ale dorințelor și ale ecoului pe care le trezesc în conștiință. Există, astfel, valori **perseverative** (cele economice și cele politice, bunăoară), care garantează perseveritatea subiectului deziderativ, și valori **amplificative** (cele teoretice, estetice, de exemplu), care aduc celui care le râvnește o îmbogățire (întărire, exaltarea) a conștiinței subiectului.

În raport cu criteriile de grupare a valorilor, Tudor Vianu a dovedit că fiecare valoare aparține unui sistem rațional de coordinate. "O valoare poate fi **reală, sau personală, materială, sau spirituală, mijloc sau scop, integrabilă, neintegrabilă sau integrativă, liberă sau aderență** față de suportul ei concret, **perseverativă sau amplificativă** prin sensul și ecoul ei în conștiința subiectului".

În privința **conflictului știință-religie**, Tudor Vianu socotea că în timp ce știința își păstrează veșnic obiectul ei de cercetare în cîmpul **naturii**, religia, cu toate ramurile ei, implică o ordine de fenomene **supranaturale**, iar acest conflict poate fi aplanat în axiologie.

"Căci dacă religia reprezintă, într-adevăr, o reacție naturală a sufletului față de lume, atunci se înțelege că demnitatea și importanța ei în cuprinsul culturii umane este resimțită prin același act al spiritului care stabilește prețul achizițiilor științifice".

Așa că valorile religioase au reprezentat aspirații sau scopuri ale oamenilor, ca acte cuprinse în conștiința subiectului, și au răspuns unor trebuințe reale ale unor oameni concreți și reali, făcând cu puțință o înaintare a omenirii pe trepte mai înalte ale dezvoltării social-morale.

Sfîntenia, bunătatea, caritatea, sinceritatea, iertarea, iubirea față de semenii tăi și alte specii ale valorii religioase sunt, bineînțeles, valori morale. Ele satisfac dorința și aspirația ale omului și, în calitatea lor de valori, aparțin conștiinței sociale, dar sunt atribuite unei ființe ideale, purtător al lor, care, în sufletul credinciosului, domină și conduce lumea dintr-un plan înalt. Există, aşa dar, două atitudini religioase, una de **înălțare**, alta de **adâncire** față de idealul suprem și față de care **homoreligiosus** aderă cu legăturile unei atât de adânci solidarități, încât fiecare nu poate căuta și nu poate găsi, măcar imaginat, decât o singură **ființă Supremă**. "Valorile religioase - consideră Tudor Vianu - fac parte dintr-un grup mai larg, acela al valorilor - scopuri absolute, spirituale și amplificative, încât în atingere cu toate valorile din aceeași categorie, nu numai cu valorile morale, omul simte o cale deschisă către Dumnezeu. Nu numai cuprinderea binelui, dar și aceea a adevărului și frumosului, ne îmbie cu o adiere din lumea sacrului".

Inteligenta este un omagiu adus vocației creațoare a omului, ca ființă singularizată în univers, iar prostia este o ofensă adusă inteligenței în lumea omului. Tudor Vianu a adus culturii românești un sistem de filosofie a culturii și valorilor, în mare parte original și, în multe privințe, valabil. Prin sistemul său, omul, ca ființă prometeică, își poartă destinul său creator aici pe pământ și tinde să se asemene cu ceea ce religiile, teologiile și bisericile numesc Dumnezeu. E un mare exemplu despre modul cum pot fi analizate valorile, inclusiv valorile religioase, ca obiecte ale dorinței cuprinse în actele de conștiință ale subiectului axiologic într-o lume nesigură în care omul, ființă veșnic chinuită de întrebări și nemulțumită de răspunsuri, își regăsește condiția lui specifică aici și acum. Alte comentarii pot fi multe și sigure, dar cele înfățișate sunt suficiente pentru a spune că Tudor Vianu a fost o personalitate exemplară a culturii românești, care, în țesătura istoriei românilor, cu sușurile și cu pogorâșurile ei, a luminat, cu luminile lui, un colț de pământ care se numește România. Lăsat, cu mici excepții, după 1990, în umbra istoriei culturii românești, e sigur și de netăgăduit că, în viitor, numele lui Tudor Vianu își va redobândi renumele, prestigiul și reputația pe care le merită nemulțumitorii istoriei naționale.

Tudor Vianu a descoperit în valorile religioase un caracter singularizat, și acela este caracterul lor **integrativ**. Ele nu sunt integrabile, ci integrative. **Ele unifică într-un tot solidar și coherent toate valorile cuprinse în conștiința omului**.

Prin mijlocirea valorilor religioase ca valori-scop (absolut) - personale și spirituale, integrative, omul își satisfac dorințe sau aspirații general-omenești.

În privința **ierarhiei valorilor**, Tudor Vianu consideră că fiecare valoare ocupă o treaptă a unei scări în interiorul unui sistem gradual și că, intrucât orice valoare are o trăsătură relativă în lanțul sistemului, deoarece insuccesul tendinței de a rationaliza conștiinței axiologice, comun tuturor încercărilor

REVISTA
OPINIA
nățională

Tiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP
Tipografia F.E.D.
TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Mariana IONIȚĂ
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAREA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația „România de Mâine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B. Abonamente se pot face și prin oficile poștale din întreaga țară.

Revista „OPINIA NAȚIONALĂ” se află înscrisă în Catalogul de presă „RODIPET” la poziția 2111. Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, Sect. 1, București - România.